

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับสูงที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพต่างๆ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น อันจะเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถทางวิชาการ การกิจที่มีต่อการพัฒนาประเทศ และสังคม ทำให้สถาบันอุดมศึกษา จะต้องดำเนินการในทุกรูปแบบที่จะทำให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประเทศได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 1-2) คุณภาพการศึกษา (Quality of Education) ถือเป็นความสำเร็จของสถาบันการศึกษา โดยการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาสามารถบรรลุเป้าหมายของการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้มาตรฐานทางวิชาการ (อัจฉรา วัฒนาณรงค์ 2539 : 7) และทบวงมหาวิทยาลัยได้ระบุว่าคุณภาพการอุดมศึกษา (Quality of Higher Education) วัดได้จากลักษณะของโครงการศึกษา หลักสูตร รายวิชา หัวข้อการสอนที่ออกแบบ และการนำไปปฏิบัติสามารถวัดผลได้ดีมาน้อยเพียงใด หลักสูตรจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งในคุณภาพการศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2539 : 1) ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพดังกล่าวองค์ประกอบที่สำคัญในการผลิตบัณฑิต คือ หลักสูตรซึ่งเป็นมวลประสบการณ์ทั้งหมดที่สถาบันการศึกษาจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมาย (สงบ ลักษณะ. 2533 : 29-32) เป็นเครื่องกำหนดกรอบแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเปรียบได้กับแผนที่หรือเข็มทิศที่จะนำทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลหลักสูตรที่ดีมีความเหมาะสมทำให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนแผนแม่บทที่กำหนดจุดหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้แก่บุคคล (Schaffazick and Hampoon. 1975 : 1) หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรการศึกษาก็จะดำเนินไปไม่ได้ ดังนั้นเมื่อมีการจัดการศึกษาก็จะต้องมีการจัดหลักสูตรควบคู่ไปเสมอ เพื่อเป็นแนวทางให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดหมาย ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 28 โดยมีสาระสำคัญ คือ หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะ

ดังกล่าวแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 16)

ในการดำเนินการด้านหลักสูตรนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีข้อกำหนดว่าให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย และให้แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ อย่างน้อยทุกๆ 5 ปี (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2549 : 17) และมีการประเมิน เพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในด้านวิทยาการสาขาต่างๆ และเทคโนโลยีได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว หลักสูตรจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ทันสมัยและเหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องทำให้เป็นระบบ โดยเริ่มจากการประเมินหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันว่ามีข้อดีหรือข้อบกพร่องประการใดบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม ทั้งด้านจุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล ตลอดจนการบริหารหลักสูตร ซึ่งโดยปกติแล้วหลักสูตรจะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีอยู่เสมอ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะกระทำได้ต้องมีการประเมินหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่ต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินนำมาพิจารณาและสรุปว่าคุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพได้ตามความมุ่งหมายที่วางไว้ หรือต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษาบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตร (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525 : 203) ดังนั้นการที่จะสามารถทราบได้ว่า หลักสูตรอะไร หลักสูตรใด สาขาใดมีปัญหาหรือประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน และบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ผู้รับผิดชอบและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรนั้นๆ ควรทำการประเมินหลักสูตรนั้นเป็นระยะๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อตัดสินใจการวางโครงสร้างของหลักสูตร รูปแบบของระบบหลักสูตรการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตร ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อวัดประสิทธิภาพของผลผลิต (ทิตนา แคมมณี. 2537 : 53) หลักสูตรซึ่งเป็นแม่บทของการเรียนการสอน จึงมีความสำคัญและจะต้องมีการประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี

การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่า หลักสูตรต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบมีตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในการผลิตบัณฑิต การวิจัยประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณากำหนดคุณค่า หรือระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุมาตรฐานสำหรับวัดความสำเร็จ การพิจารณาและอธิบายถึงระดับความสำเร็จและการให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร และเป็นการดูประสิทธิผลและศึกษาประสิทธิภาพในการทำงานด้วย ดังนั้นการวิจัยประเมินหลักสูตรจึงเป็นการวิจัยประเมินหลักสูตรทั้งระบบ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารหลักสูตรในด้านต่างๆ ของมหาวิทยาลัย

หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต พ.ศ. 2549 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ได้มีการนำหลักสูตรไปใช้เมื่อ พ.ศ. 2552 โดยมีการบริหารและจัดการเรียนการสอนมาเป็นระยะเวลา 3 ปี แต่ยังไม่มีการประเมินหลักสูตรที่เป็นระเบียบแบบแผน การบริหารจึงทำให้ไม่มีข้อมูลจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมเพียงใด การบริหารจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่เพียงใด ตลอดจนมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการใช้หลักสูตรหรือไม่อย่างไร ดังนั้นจึงสมควรที่จะมีการประเมินหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต โดยคาดว่าจะการประเมินหลักสูตรครั้งนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการบริหารจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การประเมินหลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อประเมินองค์ประกอบเบื้องต้นของหลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหารายวิชาและทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการของหลักสูตร
2. เพื่อประเมินสภาพการดำเนินการใช้หลักสูตร เกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอน การจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนและคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการใช้หลักสูตร
3. เพื่อประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนของผู้เรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จะสะท้อนให้เห็นภาพของหลักสูตร และการเรียนการสอนหลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ทั้งระบบ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพิจารณาตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น
2. เป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับหลักสูตรหมวดวิชาอื่นหรือหลักสูตรวิชาต่างๆ หรือหลักสูตร

การศึกษาระดับอื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. สิ่งที่มีงประเมิน การประเมินครั้งนี้มุ่งศึกษาหรือประเมินใน 4 ประเด็นหลัก ดังนี้
 - 1.1 องค์ประกอบเบื้องต้นของหลักสูตร ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหารายวิชา และทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการใช้หลักสูตร
 - 1.2 สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต ประกอบด้วยการบริหารจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการใช้หลักสูตร
 - 1.3 พฤติกรรมการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่ได้รับของนักศึกษาและบัณฑิตของหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา ผลการเรียนรู้ที่ได้รับของนักศึกษาและบัณฑิต และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน
2. ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาตามหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต นักศึกษาทุกชั้นปีของหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต
3. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม พ.ศ. 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ในการประเมินครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของคำศัพท์ที่สำคัญที่ใช้ในการประเมิน ดังนี้

หลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต หมายถึง หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต (หลักสูตร 4 ปี) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พ.ศ. 2549

การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการแสวงหาข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการตัดสินใจและตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในที่นี้มุ่งประเมินในด้านองค์ประกอบเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตร และสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร

องค์ประกอบเบื้องต้นของหลักสูตร หมายถึง วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต โครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหารายวิชา และทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการใช้หลักสูตร

สภาพการดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง ลักษณะของการดำเนินการใช้หลักสูตรที่เป็นจริงในปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการใช้หลักสูตร

สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นหรือผลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่ได้รับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน

ผลการเรียนรู้ที่ได้รับ หมายถึง ผลที่ได้รับจากการศึกษาตามหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต ในด้านความรู้ ทักษะ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต ที่ไม่ใช่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินผลการเรียนรู้ตามการรับรู้ของนักศึกษาและข้อมูลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยผลการสอบปลายภาคเรียนและระดับผลการเรียนของแต่ละรายวิชาในหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิตของนักศึกษา

ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน หมายถึง ความพึงพอใจของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของนักศึกษา ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษา

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต หมายถึง อาจารย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ให้ปฏิบัติหน้าที่บริหารจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต ตามคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนแต่ละรายวิชาในหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการผลิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1/2552 จนถึงปัจจุบัน